

PROGRAMMANUS

PRODUCENT: LENA GRAMSTRUP OLOFGÖRS

PROJEKTLEDARE: HELEN RUNDGREN

BESTÄLLNINGNUMMER: 102517/RA8

SKAPELSEMYTER

PROMETHEUS OCH ELDEN

Ur den grekiska mytologin

Av: Lena Gramstrup Olofgörs

I rollerna:

ZEUS, universums härskare: Ulf Eklund

PROMETHEUS, titan: Michael Jonsson

EPIMETHEUS, bror: Jörgen Thorsson

PANDORA, hustru till Epimetheus: Liv Mjönes

MUSIK: Andreas Angel

LENA GRAMSTRUP OLOFGÖRS (Inledning till programmet)

I det gamla Grekland för många tusen år sedan tittade folket upp mot himlen och funderade på hur allting började. När de såg stjärnorna fantiserade de om alla gudar och titaner och giganter och andra väsen som levde där. Grekerna hade många gudar. Väldigt många olika gudar och de var ofta osams. Idag är det ingen som tror på dem men odödliga är de ändå eftersom det finns så många sagor om dem alla. Zeus, han var himlens gud och kastade ofta iväg sin blixtnär han var riktigt arg. Han ville bestämma över alla andra och först fick han hjälp av Prometheus. Fast Prometheus trodde på rättvisa och kom att gå sin egen väg. Men vi tar det från början. Så här tänkte de gamla grekerna att det gick till när människans liv på jorden började.

SCEN 1.

(Krigets slutfas där Zeus besegrar sin far Kronos. Gonggong, ljud av svärd mot sköldar, krigare till varandra, regn och åskmuller. Zeus dödar Kronos med sin blix. Kriget klingar av)

(På Olympen - Varm känsla, eld)

ZEUS

Nu är jag Herre på Olympen!

PROMETHEUS

Ja, Zeus! Härskare över hela universum!

EPIMETHEUS

Zeus härskare, jag och min bror vi har kämpat...

ZEUS (Avbryter Epimetheus)

Prometheus du står på min sida. Som om du var min son! Även om du är en titan.

PROMETHEUS

Jag vet att jag inte tillhör gudasläktet som du.

ZEUS

Nej, de andra titanerna bekämpar mig. Men du! Som en son... Du ska få ett hedersuppdrag.

EPIMETHEUS

Jag kämpade och stred tillsammans med min bror som...

ZEUS (Avbryter Epimetheus)

Här i universum så finns det ju myriader av planeter. Den där planeten där, ser du?...

PROMETHEUS

Du menar Jorden.

ZEUS

Ja! Den får du ta. Skapa något storslaget!

EPIMETHEUS

Jag har redan varit där!

ZEUS

Jaha? Jaja... Vem är du som avbryter mig hela tiden?

PROMETHEUS

Det är min bror. Hans namn är Epimetheus.

EPIMETHEUS

Just det jag är bror till Prometheus här! Så jag var på jorden alldeles nyligen... (Blir avbruten)

ZEUS (Lyssnar inte på Epimetheus)

Du Prometheus. Det finns många varelser där nere.

EPIMETHEUS

Just det! För det är jag, Epimetheus som har gjort dem allihop!

ZEUS

Mm, jaja. Ändå tycker jag något fattas.

EPIMETHEUS (Lite vid sidan om)

Fattas...?

PROMETHEUS

Ja. Det kan jag hålla med om.

ZEUS

Ja, jag tycker inte att de där fyrbenta varelserna ska regera över den där planeten.

EPIMETHEUS

Va!? Jag som har kämpat...

PROMETHEUS

Jag ska skapa ett nytt väsen Zeus!

ZEUS

Aa, ja. Just det. Ta lite jord, gör något användbart.

EPIMETHEUS

Vänta nu. Nytt? Skulle mina fyrbenta varelser inte duga?

ZEUS

De kan inte härska över jorden!

EPIMETHEUS

Varför inte?

ZEUS

De gör ingen nytta. Vad gör de för mig? Kan du säga mig det?

Huh! Tillber de mig kanske?!

EPIMETHEUS

Jag kanske kan lära dem...?

PROMETHEUS

Jag vet! Jag tror jag skapar något som påminner om oss! Om oss gudar och titaner!

ZEUS

Kanske det. Men inte allt för likt bara. De kan få påminna om oss, men absolut inte mer än så. Ja, vi behöver några på den där planeten som kan jobba för oss. Några varelser som ger oss mat... ja och annat som vi behöver. Några som jobbar och jobbar och jobbar! Prometheus! Sätt igång!

(Prometheus och Epimetheus försvinner iväg)

SCEN 2.

(På Jorden) ("Klafsiga" ljud. Kallt och fuktigt) (Prometheus arbetar med jorden och vattnet. Knådar och formar människorna)

PROMETHEUS

Jord och lite vatten.

EPIMETHEUS

Prometheus, vadå tycker du att det där påminner om gudarna? Vad är det för fel på mina djurväsen om jag får fråga?

PROMETHEUS

Men de här ska kunna gå upprätt så att de kan se upp mot himlen och stjärnorna och så att de ska kunna skåda gudarna på Olympen.

EPIMETHEUS

Vad ska det vara bra för?

PROMETHEUS (Sätter dit lerkluttar, börja bli klar med människan.)

Så! Eeh. De borde få något mer av...?

EPIMETHEUS

Bara två ben?

PROMETHEUS

Epimetheus, du har redan delat ut vingar och klor.

EPIMETHEUS

Det där ser inte ut att vara nånting att ha, titta här alldeles naket skinn. Det ser ut som en gorilla utan någon päls eller...

PROMETHEUS

Du gjorde ju slut på allt! Pälsen tog du också! Men de här ska bli bättre. Det är på Zeus begäran.

(Zeus kommer till jorden för att titta)

ZEUS

Prometheus nu får du vara klar.

PROMETHEUS

Vad tycks?

ZEUS (Inspekterar människan)

Mm, ja, nej det är inte så dumt, inte så dumt alls. Det är två armar, två ben, två händer, två fötter. Det är två av allt! Ja. Men bara ett huvud...? Hmmm. Nää men det ser ganska bra ut.

EPIMETHEUS (Muttrar)

Ganska. De kan ju inte ens andas under vatten.

(Prometheus blåser liv i människan och den ger ett gurglande ljud ifrån sig)

PROMETHEUS

Mina händers verk! Människa ska de heta.

ZEUS

Människa.

EPIMETHEUS

Människa.

ZEUS

Män...människa.

(Prometheus sätter ner människan, hör människoröster. Den springer iväg i det klafsiga kalla landskapet)

PROMETHEUS

Det ser så eländigt ut på jorden. Zeus tycker du inte att Människan borde få ett bättre liv.

ZEUS

De ser ut att vara belåtna med vad de har. De vet ju ingenting annat.

EPIMETHEUS

De kan väl leva som alla andra djur.

PROMETHEUS

Kan vi inte ge Människorna något som lyser upp deras liv?

ZEUS

Nej. Nej, jag tycker inte vi ska lägga oss i mer.

(Människorna huttrar, hackar tänder, natt ljud)

PROMETHEUS

Men du hör väl att de fryser?

EPIMETHEUS

Jaha, så varför fick de då bara hår på huvudet?

PROMETHEUS (Irriterad)

Epimetheus, du hade redan delat ut allt...

EPIMETHEUS

Jo.

PROMETHEUS

...Styrka, mod, list, snabbhet till djuren. De fick allt. Människan kan inte ens se i mörker.

ZEUS

Låt dem leva ett enkelt liv bara.

PROMETHEUS

Men jag vill ge Människorna en gåva. En gåva som gör dem överlägsna alla andra skapelser på jorden. (Funderar) Något som lyser upp i natten, något som värmer dem. Vad säger ni om att ge dem elden?!

EPIMETHEUS

Eld...

ZEUS

Eld, el, el...

EPIMETHEUS

Elden, ja.

ZEUS

Eld. Aldrig. Jag förbjuder dig!

EPIMETHEUS

Ja, det är orättvist om människan får elden.

ZEUS

Prometheus! Elden är min! Varför ska jag ge dem någonting? Jag vet ju vad de där människorna kan ge mig! Säg åt dem nu att de ska slakta en tjur.

EPIMETHEUS (Nöjd)

Ett gudaoffer!

ZEUS

Ja.

PROMETHEUS

Vad ska de då leva på? Ser du inte att de redan hungrar.
Zeus du sa att människan skulle härska över jorden.

ZEUS

Ja, ja men jag behöver inte ta allt själv. Be att de delar
upp det här köttet då.

EPIMETHEUS

Men de behöver ju ingen eld.

ZEUS (Irriterad)

Eld, jamen tyst nu.

(Zeus och Epimetheus försvinner mot Olympen)

(Prometheus är kvar på Jorden. Kall grottluk miljö, med
droppande och kyla. Han hjälper människorna att göra
jordning köttet. Människor pratar på "människospråket". De
förbereder offret tillsammans med Prometheus. Musik)

PROMETHEUS

Köttet ska läggas i två högar. I den här högen lägger vi
benknotorna och skinnet. Och lägg lite glänsande fett över
det så att det ser lockande ut. Här i den andra högen lägger
vi det smaskiga goda köttet. Och den högen gör vi lite
mindre.

(Människa ger ifrån sig gutturala ljud som Prometheus
förstår)

PROMETHEUS

Lura och lura. Zeus får ju själv välja vilken hög han ska ha.

(Zeus och Epimetheus kommer tillbaka till offeraltaret)

ZEUS

Prometheus, har du lärt dem att offra nu?

(Offerhögarna är klara. Människorna är rädda.)

PROMETHEUS

Ja, Zeus, välj nu vilken hög gudarna ska ha, så får människan ta den andra.

(Zeus väljer mellan de två högarna. Han funderar och tvekar lite)

ZEUS

Ja.

EPIMETHEUS

Ja.

ZEUS

Då ska vi se, det här var en liten hög med kött här...

EPIMETHEUS

Men den här högen, den är ju väldigt stor.

ZEUS

Det ser glänsande gott ut. Mm, nej, jag vill ha den stora högen.

PROMETHEUS

Zeus har gjort sitt val!

(Människorna jublar. Feststämning. Zeus tänker smaka på köttet)

ZEUS

Men va... men vad är det här!? Det är ju fett och ben! Det går ju inte att äta! Menar du att jag ska nöja mig med de här avskrapade benen från offeraltaret.

(Zeus går i vredesmod. Epimetheus springer efter)

EPIMETHEUS

Zeus, vänta. Av mig hade du fått det goda slaktoffret.

(Prometheus kvar)

PROMETHEUS (Till människan)

Nu kommer det goda köttet tillhöra er i eviga tider. Gott så. Men ni kan inte fortsätta att leva som gudarnas slavar. Maten ni äter är rå, ni håller på att frysa ihjäl. Ni ska inte böja er för gudarna. Människa, ni måste få elden! Vad Zeus än säger.

SCEN 3.

(Prometheus till Olympen, den varma elden sprakar. Varmt ombonat skönt)

(Zeus snarkar)

EPIMETHEUS

Prometheus, vad gör du här? Zeus sover.

PROMETHEUS

Tyst.

(Elden sprakar. Zeus snarkar och mumlar i sönnen. Prometheus smyger fram till elden. Letar efter något att ta elden med)

EPIMETHEUS

Vad gör du vid elden?

PROMETHEUS (Viskar, letar)

Sch, väck inte Zeus. Den här kanske.

EPIMETHEUS

Vad ska du med fänkålsstjälken till?

PROMETHEUS (Pratar med sig själv)

Med den kan jag få med mig elden till jorden.

EPIMETHEUS

Nä, du tänker väl inte..?!

PROMETHEUS (Tyst röst, blir mer och mer exalterad)
Jag ska visa människorna hur de kan använda elden. Med elden kan de steka köttet och baka brödet. Värma sig! Göra skålar, göra verktyg, tillverka spjut, vackra smycken att pryda ...

EPIMETHEUS (Avbryter Prometheus)
Shh! Prometheus du får inte stjäla elden! Elden tillhör Zeus!

(Prometheus hettar upp ett stycke träkol, tar glöd från den stora elden, får facklan att börja brinna)

PROMETHEUS
Inte nu längre! Nu tillhör den alla, med denna enda eld kan människorna sprida elden. De kommer att få ett helt nytt liv!

EPIMETHEUS
Han kommer att döda dig! Prometheus! Pro...
(Prometheus smyger iväg med elden)

EPIMETHEUS
Zeus, Zeus, Zeus. Zeus vakna!
(Epimetheus väcker Zeus och Zeus vaknar, gäspar stort)

EPIMETHEUS
Det är Prometheus han, han, han...

(Zeus vaknar, ser och hör hur det brinner eldar på jorden)

ZEUS
Vad är det jag ser! Men det lyser överallt på jorden!

EPIMETHEUS

Det var Prometheus, han tog glöd från elden.

ZEUS

Han har stulit elden! Han lurade mig på köttet! Han lurade mig på elden!! (Skriker) PROMETHEUS!

(Åskljud)

SCEN 4.

(Zeus och Epimetheus kommer till Jorden)

ZEUS

Förbjöd inte jag dig att avslöja eldens hemlighet för människan!?

PROMETHEUS

Varför skulle jag skapa människorna om du låter dem frysa ihjäl?

ZEUS

Begriper inte du att människan med eldens hjälp en dag kommer att ta upp kampen mot oss gudar?

PROMETHEUS

Människorna lever ett bra liv nu. De är nöjda. Varför skulle de sätta sig upp mot oss?

ZEUS

Därför att de kommer att glömma oss om vi inte visar vem som bestämmer!

PROMETHEUS

Människan får vår omsorg. De glömmet oss aldrig.

ZEUS

Äh! Epimetheus!

EPIMETHEUS

Ja?

ZEUS

Ta tillbaka elden!

EPIMETHEUS

Ja Zeus.

(Epimetheus försöker blåsa ut elden men lyckas inte)

EPIMETHEUS

Nej det går inte...Zeus det går inte.

ZEUS (Vansinnigt arg)

Prometheus! Jag dömer dig att kedjas fast vid en klippa i Kaukasus i evig tid. En örn kommer att hacka på din kropp och hacka i sig din lever! I evig tid.

SCEN 5.

(MUSIK under hela scenen)

(Prometheus kvider där han sitter fastkedjad och örnen
flaxar och pickar. Kedjor rasslar, Prometheus i plågor)

PROMETHEUS (Plågad)

Epimetheus...

EPIMETHEUS (Det han ser är fruktansvärt)

Min bror...

PROMETHEUS (Plågad)

Är, är du här...?

EPIMETHEUS (Det han ser är fruktansvärt)

Min bror vad, vad har hänt med din kropp?

PROMETHEUS

Varje, varje natt så kommer örnen och hackar ut min lever,
och varje natt så växer den ut igen.

EPIMETHEUS

Jag sa ju åt dig, jag sa till dig du ska inte gå emot Zeus
befallningar.

PROMETHEUS

Jag låter mig inte kuvas... Epimetheus...

EPIMETHEUS

Ja...

PROMETHEUS

Lyssna på mig! Lita aldrig på Zeus. Och skydda människorna från hans hämnd!

(Prometheus kedjor rasslar. Epimetheus går. Musik slut)

SCEN 6.

(På Olympen, elden värmen. Zeus kommer till Epimetheus tillsammans med Pandora)

ZEUS

Epimetheus jag letade just efter dig.

EPIMETHEUS

Jaha.

ZEUS

Jag har skapat något mycket speciellt, något gudomligt, till dig.

EPIMETHEUS

... till mig?

ZEUS

Just det. Det här är Pandora.

PANDORA

Hej.

(Musik)

EPIMETHEUS (Faller pladask på en gång förblindad)
Hej... ah till mig...

ZEUS (Nöjd)
Mm.

EPIMETHEUS
Du undersköna. Jag har aldrig sett något liknande. Gudomlig.
Vill du gifta dig med mig?

PANDORA
Ja.

EPIMEUTHES
Ååå!

ZEUS
Och jag har en gåva till er. Den här asken, här. Men ni får
absolut inte öppna den.

PANDORA
Nej.

ZEUS
Lycka till!

(Zeus går. De tittar på asken)

PANDORA
Undrar vad det är för ask? Nej, vi får inte öppna den.

EPIMETHEUS

Nej, absolut inte öppna den.

PANDORA

Vad kan det vara i asken?

EPIMETHEUS

Jag vet inte. Kanske ädelstenar?

PANDORA

Eller juveler.

EPIMETHEUS

Det gör nog ingenting om vi tittar bara lite grann.

PANDORA

Nej, nej, nej, nej... Zeus sa att vi inte fick öppna asken.

EPIMETHEUS

Men varför gav han den till oss då om vi inte får titta?

PANDORA

Han kanske ändå vill att vi ska öppna den?

EPIMETHEUS

Ja.

PANDORA

Ja.

(Prometheus kommer med stapplande steg, rasslande kedja)

EPIMETHEUS

Prometheus? Hur... hur kom du?!...

PROMETHEUS

Ja, Herakles hjälpte mig att fly.

EPIMETHEUS

Jaha.

PROMETHEUS

Vem är det här?

EPIMETHEUS

Det här är Pandora.

PANDORA

Titta vad vi fick av Zeus.

EPIMETHEUS

Har du sett? Pandoras ask. Det är så klart att vi måste öppna den!

PROMETHEUS

Av Zeus... Nej!...

(Epimetheus öppnar asken)

(MUSIK)

PROMETHEUS

Stäng!

PANDORA

På med locket!

(Locket på asken smälls igen)

EPIMETHEUS

Oj! Vad var det som flög ut?!

PANDORA

Ja, vad var det?

PROMETHEUS

Såg ni inte? Svält, sjukdom, avundsjuka, fattigdom och förtvivlan.

EPIMETHEUS

Allt det onda. Ut flög allt det onda...

PANDORA

Det sprider sig över jorden.

PROMETHEUS

Zeus ville att ni skulle öppna asken. Han hade tänkt ut det.

EPIMETHEUS

Du hade rätt hela tiden Prometheus. Zeus fick sin hämnd på människorna till slut.

(Glitterljud)

PANDORA

Vänta det är något kvar! Allt flög inte sin väg. Hör! Hör!
Det blev något kvar i asken.

PROMETHEUS

Det är hoppet.

EPIMETHEUS

Hoppet!

PANDORA

Hoppet kan hjälpa människorna!

EPIMETHEUS

Hur då?

PROMETHEUS

Det hjälper dem att leva vidare trots alla sorger. Hoppet är det sista som överger människan.